

ԱԿՕՍ

Թ Ի Ի 9 6 0 2 6 Ս Ե Պ Տ Ե Մ Բ Ե Ր 2 0 1 4

Շիրինօղլու՝ պառակրում է խուսափինք

Միջոց մը առաջ պոլսահայ համայնքիս կարկառուն դէմքերէն Մելքոն Գարաբէտէ վարչական նոր դրոյթին մը առաջարկած էր: Այդ առաջարկէն ետք զանազաններու կարծիքը շոշափեցինք: Բազմաթիւ արժէքատր փնտրութիւններու կողքին նշմարելի էր պոլսահայ հիմնարկներու զօրակցութեան հարթակ ՎԱՏԻՓ-ի նկատմամբ մեծ ակնկալութիւններ եւ ընդհանուր հիասթափութեան հոգեմկնակ մը: Խորհելով որ այս բոլորը սրելոծած են պարասիսանելու իրաւունք, այս անգամ մեր հարցումները ուղղեցինք Սուրբ Փրկիչ Հիւսանդանոցի հոգաբարձութեան եւ ՎԱՏԻՓ հարթակի արեւնապետ Պետրոս Շիրինօղլուի, որ նախորդ շաբաթ ալ Սուրբ Երրորդութիւն եկեղեցոյ թաղականութեան ուղղեալ յայտարարութիւններով ու քննադատութիւններով օրակարգը զբաղեցուցած էր: Սպորտ եւ ներկայացնէր Պետրոս Շիրինօղլուի փնտրութիւնները առանց յայտնելու մեր վերապահութիւնները:

Աղբիւր՝ որու նշանակութիւնը այլ է

Պոյաճըգիտի Ս. Երից Մանկանց եկեղեցոյ թաղական խորհուրդի, յարկապէս ալ արեւնապետ Նազարէթ Էօզասիակեանի համար յաղթանակի պսակադրութիւն մըն էր 23 Սեպտեմբեր Երեքշաբթի, եկեղեցոյ հանդիպակաց փողոցին վրայ գրնուող պարմական աղբիւրի հանդիսաւոր

վերաբացումը:

Յարթանակի պսակադրութիւն կ'ըսենք, քանի որ անոր երին կայ 14 փարուայ յամառ օրինական պայքար մը:

Եկեղեցոյ հիմնադրի Միսաք Ամիրա Միսաքեան այդ աղբիւրը կառուցած էր 1854-ին, իր հօր Մահարեսի Պետրոսի հոգոյն

ի հանգիստ: Մինչեւ 1974 օգտագործուած աղբիւրը այդ թուականէն ետք անպէրդեան մարմնուեցաւ: Նազարէթ Էօզասիակեան թաղական ընտրուելէ ետք փորձեց գոնէ աղբիւրի պարմական յուշագրութեան փրէր կանգնիլ եւ այս ուղղութեամբ բազմաթիւ դիմումներ կարարեց զանազան

իշխանութիւններու, ամէն անգամ հանդիպելով պարասիսանարուներու դժկամութեան ու մերժումին: Սակայն ան չվարեցաւ եւ օրինական գետնի վրայ յամառօրէն շարունակեց իր պահանջարկիւրութիւնը:

Վերանորոգուած աղբիւրին բացման հանդէսին ներկայ գրնուեցան Վարքէններու Ընդհանուր փնտրէն Արնան Էրթեմ, Սահակ Եպիսկոպոս Մաշալեան, Վարքէններու Տօրէնութեան մօտ փորքամասնութեան ներկայացուցիչ Լաքի Վինկաս, Պէշկաթաշի քաղաքապետի խորհրդարու Նուրիան Փալաթօղլու եւ Պոյաճըգիտի թաղական խորհուրդի արեւնապետ Նազարէթ Էօզասիակեան:

Այս առթիւ փնտրէն Արնան Էրթեմ յայտնեց, թէ ինք յաճախ չէ որ ներկայ կը գրնուի նման բացման հանդէսներուն: «Սակայն այսփեղ կարարուածը աղբիւրի մը բացումը չէ միայն: Անոր երին կայ մշակութային ժառանգի նկարմամբ գերգգանութեան պարկեր մը: Անոր երին կայ յամառ աշխարհաքի, անսպառ կորովի եւ համբերութեան պարմութիւն մը: Պարոն Նազարէթ Էօզասիակեանի հետ ծանօթացած եմ 2003 թուականին երբ կը պաշտօնակարելի Վարքէններու ոչ թէ կեդրնական, այլ շրջանային փնտրութեան մէջ: Ամէն անգամ որ հանդիպէիք ինք անպայման աղբիւրին նիւթը կը բանար: Ահա այսօր եկաւ իր ջանքերը ողջունելու պահը: Ես ալ ուրախութեամբ կը գոչեմ՝ աղբիւրը բարով ու խերով վայելէք»:

«Հայ Տէրսիմ»ի կորած որդիները

Երոպանակ տէրսիմցիներու նախածեռնութեամբ Զուլեյքիւրի Լոզան քաղաքի մէջ 27 Սեպտեմբեր Ենաբթ յետմիջօրէին կը կայանայ «Հայ Տէրսիմ» խորագրեալ միտրեայ միջոցաւում: Համերգային ծրագիրին կը մասնակցին անուանի տուտուկաշար՝ Ճիվան Գասպարեան, Յասմիկ Յարուկիւնեան եւ ուրիշներ: Ասուլիսի առննախօսներն են Ռաբէլ Տինք, Այշէ Հիւր, Սարգիս Սերովրեան, Յովսէփ Հայրենի եւ Էրտալ Տօղան: Միջոցաւումն կը մասնակցին Մագիլերսի եւ Օվաճըքի քաղաքապետները, Տէրսիմի Հայոց Հայրենակցական միութեան առննապետ, իրաւաբան Ստեփան-Ճէմ Հալաւուրթ, նոյն միութեան եւրոպայի ներկայացուցիչներէն Ռոպէր-Ռէճէփ Քալան եւ Հիմնադիր առննապետ՝ Միհրան Փրկիչ Կիւլթէքին: Կը ջուջաղբուր երիտասարդ կիւնօեմբիսօր Ուլուր Էլէմէն Իրէսի նկարահանման կարճամեթրած «Եթէ» ֆիլմը: Պարքովիցիոնի դրութեամբ բացարարութիւններ պիտի փոխանցուին նաեւ Հալուրի խոնարուած վանքի վերաշինութեան մասին: «Արաքս-Սասուն Անսամպլ» պարախուժին ալ ազգաբարկան պարերու շարանով մը բեմ կ'ելլէ:

Պետրոս Շիրինօղլու

Շրապօրէն կարարուելու է աթոռակից պարիարքի ընտրութիւնը

Տեսակցութիւններու կայացած ժամանակ դեռ շար նոր էր Մետրոպ Պարիարքի հիւանդութիւնը: Ընտրութեան մթնոլորտ մը գոյացած էր: Այդ պայմաններու փակ կարգ մը սխալներ գործուեցան: Թեկնածուներէն ոմանք ալ բաժին ունեցան այդ սխալներու մէջ: Իրականութեան մէջ Մետրոպ Պարիարքի առողջութեան մասին բժշկական փողեկագիրը միայն իմ ու Պարիարքարանի մօտ է: Առանց մեկնաբանութեան պարմեմ գործընթացը: Սկիզբը աթոռակից պարիարք ընտրելու համար որոշում կայացաւ: Ապա այդ որոշումը գործադրող մարմինը առարկեց: Ըսուեցաւ որ կուսակալութեան ժողովին իրենցմէ պարիարքին առողջութեան փողեկագիրը պահանջուած է: Անոք ալ «մենք իրաշխներու հաւաքացող ժողովուրդ ենք եւ յոյս ունինք որ պարիարքը պիտի կարծենի, հետեւաբար համոզուած ենք որ աւելի նպարակայարմար պիտի ըլլայ ընդհանուր փոխանորդի մը ընտրութիւնը»: Պետրոսին ալ այս խօսքերը գնահատելով կ'ըսէ թէ «մենք կը յարգենք ձեր կրօնական համոզումները, ուստի կրնաք պարիարքական ընդհանուր փոխանորդ մը ընտրելու համար կարգադրութիւններ ընել: Մինչեւ Մետրոպ Պարիարքի ապաքինումը այսպէս կը շարունակէք»: Եթէ կարգ մը բարեկամներ կը կարծեն թէ սա պետութեան նախասիրութիւն է, կը սխալին, որովհետեւ այս որոշումը փրուած է մեր հասարակութիւնը չվիրարելու միտումով:

Իսկ ինչ եղաւ արդիւնքը: Եօթը փարի անց Պարիարք Սրբազանը կը շարունակէ բուսական կեանք ապրիլ: Տի-

րամայրը իր որդոյն ձեռքերուն դաշելով մխիթարութիւն կը գրնէ: Հետեւաբար այլեւս ժամանակը հասած է, որ Պարիարքարանը ընդառաջէ հասարակութեան կամքին եւ ժամ առաջ ընտրութիւն կարարէ: Հագիւ այսպէտով կը ձեռքազարուինք կասկածելի դիրքի մարմնուել: Սա պահուս գործընթացը Արամ Արք. Աթէշեանի ի վնաս կ'ընթանայ: Սուր ու սխալ փողեկութիւններով ընտրութիւններու չկարարուելուն մէջ իմ բաժինս պնդողներու կարգին հասարակութեան մօտ ընդհանուր համոզումը Աթէշեանին ալ ընտրութեան արգելք ըլլալուն մասին է: Այս համայնապարկերն ալ հասանական ընտրութեան մը միջոցին ձայն կորսեցնելուն պարմառ պիտի դառնայ: Հինգ փարի առաջ այսպէս չէր համայնապարկերը: Այժմ պէքք է շուրպօթը կերպով պետութեան ներկայացնել Պարիարք Սրբազանի առողջութեան փողեկագիրը եւ իսկոյն դիմել նոր պարիարքի ընտրութեան:

Պառակրումներէն խուսափիլ ու համակուիլ

ՎԱՏԻՓ-ը պիտանի է հասարակութեան: Բայց պէքք է ժողովներու ընթացքին բարեկիրթ մնալ: Ժողովի ընթացքին իսկ խօսուածները դուրս փոխանակող բարեկամներ ունինք: Մելքոն Գարաբէտէի առաջարկած սխեմայի մասին մենք վեց փարի է որ կ'աշխարհինք: Յանձնախումբեր կ'ազմելու կ'աշխարհինք: Բայց անվարահոթիւնը կը փրիարպետ ու չենք յաջողի յառաջընթաց արձանագրելու: Ուրեմն անխրաժէշտ է պառակրումներէն խուսափիլ: Միայն համակուելով է որ պիտի կրնանք լուծումներ որդեգրել:

Ո՞րն է մեզ պիտանին

Հայաստանի Հանրապետութեան Բ. նախագահ Ռոպէրթ Քոչարեան նախագահական պաշտօն ստանձնելէ կարճ ժամանակ ետք յայտարարեց իր իշխանութեան գլխաւոր ռազմավարութիւնը՝ թափ տալ ցեղասպանութեան միջազգային ճանաչման:

Անցնող տարիներու ընթացքին նախագահի անուր փոխուելով Հանդերձ անփոփոխ մնաց Հայաստանի արտաքին քաղաքականութեան այս առաջնահերթ ռազմավարութիւնը: Անփոփոխ մնաց նաեւ Հայաստան երկրի տնտեսական ճգնաժամը: Արտագաղթի հոսանքն ալ նոյնութեամբ կը շարունակուի անցնող տարիներու ընթացքին: Ափսոսանքով նշենք որ Կիւմրին դեռ չէ կրցած ամբողջովին ափսացնել 1988-ի մեծ երկրաշարժին վէճերը:

Երբ Հայաստանէ ներս յուսադրիչ չէ պատկերը, Հայկական սփիւռքն ալ կ'ողբայ իր ցաւերը: Արաբական Գալուն կրօնած հոսանքը նախ դիտեցինք մեզմէ շատ հեռու արկածախնդրութեան մը տպաւորութիւնով: Բայց երբ տարի առաջ Տրեզնէ հասաւ մեր տունը: Անվերապառնալի կերպով խորակուեցաւ Հայկական սփիւռքի կարեւորագոյն կեդրոններէն պատմական Հալպը: Հալպաշայ մեր ազգակիցները բոլորովին լայնպարսպեց զտնուեցան եկող մեծ աղէտի դիմաց: Գաղափարական կամ գործնական ոչ մէկ նախապատրաստութիւն ունէին նման պատահարի մը դիմաց: «Մեզ բան մը չ'ըլլար» հասկացողութեան մանակացումը անգամ մը եւս բաւական ծանր հարուածած էր Հայ ժողովուրդը: Կարծես Հալպայի անկման համագոր ապտակ մը ըլլար այս անգամ չ'ընաղ Քէսապի կործանումը:

Այս թուականի մէջ գումարուեցաւ Հայաստան-Սփիւռք Ե. Համագումարը, օրակարգի գլխաւոր նիւթ ունենալով 1915-ի հարիւրամեակի պատրաստութիւններու խորհրդակցութիւնները: Ուրեմն այս կը նշանակէ որ Հիւսիսային Ամերիկայէ եկած սփիւռքահայեր կրին խորհրդակցութիւններ պիտի կատարեն, որպէսզի համաձայնին թէ որ ձեռակուտականները պէտք է կաշառեն, որպէսզի այս վերջիններն ալ ցեղասպանութեան ճանաչման համար նոր օրինակներ չարարեն: Յետոյ բովանդակ Հայութիւնս շունչերս բռնած Հետեւինք օրինակի՝ ինչ յանձնախումբէ յանձնախումբ, ներկայացուցիչներու տունէն ձեռակոյտ եւ անկէ ալ նախագահի սեղանին դալուն: Եւ այդ բոլորէն ետք անգամ մը եւս Հիսթորիութիւն Թուրքիոյ սպառնողական արտաքին քաղաքականութեան դիմաց:

Ի՞նչ ընել, այս ապարդիւնէն ձեռք բաշելու համար: Որո՞ւ համոզել որ երկրի մը ամբողջ արտաքին քաղաքականութիւնը երբորդ կողմերու կամալական որոշումներուն պատանդ դարձնելը ազգանպաստ չի կրնար ըլլալ: Այս իրողութեան համոզուելու համար դեռ քանի Հիսթորիութիւններ պէտք է արարին: Կամ նոյնիսկ մեր ակնկալած որոշմաները, որոնք որդեգրուեցան զանազան երկրներու կողմէ, ինչ նպաստ ունեցան մեր դատին, մեր անիրաւուած ժողովուրդին եւ մեր արգար պահանջատիրութեան:

Ունինք թշնամիներով չըջապատուած փողբիկ երկիր մը, եւ մենք փոխանակ այդ բանտարկուածութենէ դուրս գալու միջոցներ որոնելու, մեր ամբողջ ուժը փառներ ենք կարծես թէ մեկուսացումը ալ աւելի շնչուելու համար: Թերեւս Հայաստանէ ներս բոլոր շուկաները իրենց միջեւ բաժանող օղիկարիներու խմբակին համար ձեռնտու է այս անկել յարատեւութիւնը: Թերեւս իշխանութիւնները այնքան ալ դժգոհ չեն արտագաղթի պատճառած արինահոսութիւնէն: Բայց ո՞վ ժողովուրդը, դեռ որքան տուկանք մեր երկրի այս անմիթիւար պատկերին:

Պահ մը մենք մեզ հարց տանք, արդեօք մեր նահատակներուն հողիները ցեղասպանութեան միջազգային ճանաչումով կը իսպառան, թէ ոչ բոլոր հարցերը լուծած, քաղաքակիրթ աշխարհին մաս կազմող բարգաւաճ Հայաստանով:

ԼՈՒՍԻՆԱԿԱՐՆԵՐ՝ ՄԻՀՐԱՆ ՄԱՆՈՒԳԵԱՆ

«Աւագ»ի հոգին խայրաց կրպսերով

Հայ երգարուեստի մէջ ուրոյն դէմք մը եղած է թենոր Աւագ Պերրոսեանը։ Հակառակ իր բազմահարիր երգերէ բաղ-կացող երգացանկին, ան ընդմիշտ յիշուեցաւ Տիգրանեանի «Անուշ» օփերայի մէջ մարմնա-տրած Սարոյի դերով։ Ձայնի բացառիկ քնշչութեան կողքին, դերասանական շնորհը պարճառ եղաւ որ հայ երաժշտաւէրը տաս-նամեակներ շարունակ, երբ Սարո ըստի, պատկերացնէ Աւագ Պերրոսեանի կերպա-րը։ Ինք ալ կը հաստատէ այս փպտորու-թիւնը ըսելով՝ «Բարձր սարերը ինձ փարաւ բարձր սարեր»։

23 Սեպտեմբեր Երեքշաբթի երեկոյ էստեան Սանուց միութեան մէջ արեւնապե-րուիի եւ համերգի խօսնակ Մարիամ Տրա-մէրեանն ալ Պերրոսեանի կենսագրութիւնը ներկայացնելու պահուն կը յայտնէր, թէ անոր երաժշարական աշխարհէ ներս մուտքը կայացած է Սարոյի դերով։

Ներկաներու համար բարեբախտութիւն մըն էր այս համերգը, քանի որ կայացաւ

ԼՈՒՅԱՆԿԱՐ՝ ԱԼԻՏԱ ԷՕԶՍԻՄՈՆԵԱՆ

մեծարեալ երգիչի որդւոյն՝ Արա Պերրոսեանի եւ երգիչ Սարգիս Բաժբէտլի Մելիքեանի քաղաքս կատարած այցելութեան առի-թէն օգտուելով։ Յաճախ չէ որ նման յան-կարծակի կազմակերպութիւնները պատկոխն այս աստիճանի բարձրորակ գեղարուես-տական արդիւնքով։

Մարիամ Տրամէրեանի բովանդակալից ծանօթութիւններէ ետք, պատարոքի վրայ ցու-ցադրուեցաւ Աւագ Պերրոսեանի երաժշտա-

կան կենսագրութեան եւ վաստակին ծօնուած խնամեալ վաւերագրական մը։ Այդ ֆիլ-մի ընթացքին Աւագ Պերրոսեանի մասին կ'արտայայտուէին Սօս Սարգիսեան, Խորէն Աբրահամեան, Գոհար Գասպարեան, Յով-հաննէս Չէքիճեան, Վարդուիի Վարդե-րեսեան եւ այլ հայ մշակոյթի հսկաներ։ Վաւերագրականի ցուցադրութենէ ետք բեմ բարձրացան Աւագ Պերրոսեանի որդին դաշնակահար եւ խմբավար Արա Պերրո-

Հայաստանը երէկ եւ այսօր

ԾՈՎԻՆԱՐ ԼՈՔՄԱԿԵՕԶԵԱՆ
dzovinar@rambler.ru

Աշխարհում գրեթէ ամէն օր է մի նոր կլոպալ իրադարձութիւն է կատարուում, որը կարող է ազդեցութիւն ունենալ բոլոր մեծ եւ փոքր երկրների վրայ։ Աշխարհը կրկին 100 տարի անց վերադառնում է ել-ման կէտին։ Աշխարհասփիռ հայերը հա-մագումարուելով 5-րդ անգամ 19-20 Սեպ-տեմբերին, կրկին ինչպէս եւ 100 տարի առաջ, չեն ուզում դիտել իրենց խնդիրները կլոպալ փոփոխութիւնների համաթեքստում. համագումարի սկզբին Ղարաբաղ-Արարկէյ-ճան սահմանում զինուոր ընկաւ, իսկ հա-մագումարի աւարտին Տէր Զօրի եկեղեցին ռմբակոծուեց։

Համագումարի սկզբին Եւրոպայում փռելի ունեցաւ Սկովրդիոյ Մեծն Բրիտանիոյ կազ-մից առանձնանալու հանրաքուէն, իսկ հա-մագումարի աւարտին ՌԳ-ում փռելի ու-նեցաւ խաղաղութեան երթ, որի արեւն միատրականները վանկարկում էին «Ո՛չ պարտերազմին՝ Ուքրայինայում»։ Այս իրա-դարձութիւնները ցոյց են տալիս, թէ որքան մենք հեռու ենք Եւրոպայից (իր ժողովրդա-վարութիւնով) եւ իրական անկախութիւնից։ Սկովրդիան առանձնանալու համար ընդա-մէնը իր ծայրը պիտի փար, այլ ոչ արիւ-նը, ինչպէս Ղարաբաղը։ Իսկ Ուքրայինա-յի կամ Վրաստանի ցանկութիւնը՝ սլաքը թթբել Ռուսաստանից դէպի Եւրոպա, Ռու-սաստանի կողմից արժանանալու դաժան հա-րուածի. Վրաստանում 2008-ին Blitzkrieg-ի փրսքով, այսինքն կարճ պարտերազմով, իսկ Ուքրայինայում չյայտարարուած պա-րտերազմով, որի արդիւնքում Ուքրայինա-յի արեւելեան հատումներից բնակիչնե-րը փախչում են Ռուսաստան, այնպէղից էլ փախտարականներին ուղարկում են Սի-պիր, այսպէս են փրկում ռուսական իշխա-նութիւնները Ուքրայինայի բնակչութեանը

Եւրոպական վարակից։

21-ի Սեպտեմբերին նշեցինք մեր Ան-կախութեան տօնը։ Անկախ Հայաստանը դեռ շարք հեռու է նաեւ իրական անկախու-թիւնից, կախուած լինելով Ռուսաստանի, աւելի ճիշդ՝ Բրեմլի կամայականութիւնը արքաքին քաղաքականութեան մէջ, իսկ ներսում՝ մէկ մարդու, այսինքն նախագահի կամքից։ Խիստ քաղաքականացուած հա-սարակութիւն ունենք, իսկ սա նշանակում է որ այսօր քաղաքականութիւնը թափան-ցում է բոլոր ոլորտները եւ չի թողնում փնթետութեանը զարգանալ։ ՀՀ-ը մի եր-կիր է, որպէղից մարդիկ փախչում են, իսկ եթէ ներգաղթում են, ապա միայն մահուան սպառնալիքի ներքոյ. խօսքը անշուշտ տու-րիահայերի մասին է, որոնք ունեն Սու-րիահայերու Փրկութեան Միութիւն, որը լատինատառ գրուում է Souriahayerou Per-goutyan Miyoutyouan։

Եւ ինչ փպտորութիւն սրացան Միու-թեան անդամները 5-րդ համագումարից։ Ահա հրաշալի մի եզրակացութիւն, արուած տուրիահայ միատրական Հրայր Ազուլեանի կողմից, որն այժմ ապրում է Երեւանում. «Երէկ աւարտեցաւ Հայաստան-Սփիւրջ 5-րդ համագումարը։ Մօտաւորապէս 6 ժամ հարկիտի հասնող մարդիկ զբաղեցան տու-րիահայերու թեմաները ծեծելով։ Հնչեցին զանազան միտքեր եւ կարծիքներ։ Եղան անախորժ խօսքեր եւ արձանագրուեցան ան-քաղաքավար պարագաներ։ Արուեցան ան-հարական գովաբանութիւններ եւ անձնակա-նիին հաշիւներ լուծելու առիթներ։ Ինքնա-գովաբանութիւնը միշտ ներկայ էր։ Համես-տութիւնը միշտ բացակայ էր նոյնիսկ այն մարդոց քով, որոնք խոնարի ըլլալու ուխտ ըրած էին։ Ներկաներուն մեծ մասը գիտէին գիտք, հեղեաբար ըսածներուն մեծ մասը կրկնութեան նման բաներ էին...»

Հայոց աշխարհը կրկին վրանգի փակ է եւ այդ ֆոնին ոչ մի լուրջ արդիւնք չենք

սեան ու երկրասարդ երգիչ Սարգիս Բաժ-բէտլի Մելիքեան։ Պաս պարիթոն երգիչը որպէս առաջին կատարում ընտրած էր նախորդ դարասկիզբի ազգային դասական երգացանկէն նմոյշ մը՝ Ռափայէլ Պարկա-նեանի հանրաժանօթ «Արաքսի Արատուրը» երգը, Ափրիկեանի յօրինումով։ Արդէն այս առաջին կատարումով յայտնի դարձաւ թէ երաժշարական վայելքի մը դռնէն մտած ենք ու ամէն քայլափոխին պիտի յառաջանանք դէպի երգարուեստի բարձունքները։ Արդէն բարձրացած էին անկկալութիւնները, երբ Մելիքեան կրկին գոհացուց ունկնդիրը, այս անգամ Կոմիտաս Վարդապետի «Հայաս-տան» ազգայնաշունչ երգով։ Այդ պահուն ալ աւելի յարակացաւ, որ մեր դիմաց ոչ միայն կուռ եւ լաւ մարգում ծայնով երգիչ մը կայ, այլ կատարած երգի յուզականու-թեան ամբողջ էութիւնով թափանցած հայ երգիչ մը։ Վրայ հասաւ «Այ վարդ, լսիր աղաչանքիս, թոյլ տոր թիփց քեզ արկեմ...» հրաշալի սիրերգը, որ նոյնպէս նախորդ դարասկիզբի հայ ժոմանսներու յարկանշա-կան օրինակներէն կը համարուի։ Սար-գիս Բաժբէտլի Մելիքեան ապա երգեց արեւմտեան օփերաներէ ընտրած կրորդ-ներ, որոնց վրայ աւելցուց Տիգրան Չու-հաճեանի «Լէպլէպիճի Հորիոր» օփերէէն եւ Արմեն Տիգրանեանի «Դաւիթ Բէկ» օփերայէն հատումներ։ Որպէսզի համերգը աւարտի

հայ աւանդականութեան մէջ, փաղանդա-տր երկրասարդ երգիչը ներկայացուց Արամ Խաչատուրեանի «Խնջոյքի Երգ»ը։

Համերգը աւարտած էր, բայց սրա-հը հազիւ կէտով լեցնող հանդիսարներ կը դժուարանար դահլիճէն դուրս գալու։ Էստեան Սանուց միութեան արեւնապե-րուիի Մարիամ Տրամէրեան իսկոյն նկա-րեց հանդիսարների փրամադրութիւնը եւ բարձրախօսը ուղղեց Թուրքիոյ Հայ Կարողի-կէ համայնքի նորանշանակ վիճակաւոր Արիիսպափու Տէր Լեւոն Արք. Չէքիեանի, որ արտասանէ իր սրտի խօսքը։

Հուսկ բանքի իմաստը կը կայանայ այն պահուն, երբ խօսք ուղղողը ծայրը կը դառնայ ամբողջ դահլիճին։ Ճիշդ այդպէս պատահեցաւ նաեւ Երեքշաբթի երեկոյ եւ Չէքիեան Գերապայճառ փոխանցեց ներ-կաներուն ընդհանուր փրամադրութիւնը եւ զգացումը։

ԼՈՒՅԻՔԱ
ՏՈՒՏՈՒ

Թուրքաթլեան

Կենէ միլլէթին աչքը Թուրքաթլեանին վրան է, ինչու քիմ Փէրայի պո-ղոտային վրայ ձեռք չնետուած ֆի-յախալը շէնք ըլլալով մէկ ան մնաց։ Մնացածներուն ամէնն ալ սրբա սրբա առ «Աանթ քափուտու» ըսուած պանին վերածուեցան։ Շատն ալ տաճա Ֆրիյախալը պիտի ընեմ տէյլիմ էլիւ-քինցուցին եա ան ալ ուրիշ։ Ասոր հա-մար ալ տեսակ տեսակ ըսի-քսաւներ կը տառնան կոր ամա տաճա որոշ-ւած պան մը չկայ։ Ինծի հարցունե-լու ըլլաք նէ ան խախուտ խտրէն հոն է իբէն տաճա ըլլալիք ալ չուին։ Խախուտ կ'ըսեմ կոր ինչու քիմ իրենք իրենց մէջ ներսէն-ներսէն կ'եփին կոր կիտեա քիմ. ամէն կլոխէ ուրիշ ծան կ'եղլալ կոր։ Ջըրթ փըրթ խըռկիւր ընելնին, իրար ուտելնին ալ ճապան։

«Ծանծին մասալը» տարձաւ իրաւ քիմ։ Ով կիտէ ինչ ինեք չհասնելիք շահէր կ'ախկալեն կոր քիմ առ խը-տար կուռ կ'եղլալ կոր։ Մ'եղք ունի մե'ղք... Պարէմ շէնքին ամէն կողմը գործածէին տէ խըյախ շահէր ունե-նային նէ մէջն չպիտի այրեր։ Աս խը-տար տարին է կիւզէլիմ շէնքը չիւ-րիւթիւլ ըրին, նէ չաթըն շէնք շնորհք նորոգեցին, նէ էլեկտրականութիւնը գորացուցին։ Բօրիտորները պատանա-սըզ, մուլթ, պէտքարանները չիւնցած ու անինամ ու ատանկընա կը գոր-ծածուի կոր իշտէ։

Հալպուքիմ վախտին ինչ լիւքք տեղ էր... Իբը թէ ժողովուրդին մայն է, մարդու օգուտ չուին։ Մնաց քիմ իրենց ալ մենծ օգուտ մը չուին։ Կիւ-ցածէն պէրի սնեակներուն շատը պա-րապ է, մէկ մասը էշ-տօտտի աժան աժան վարձուած է։ Բիւրաճիներն ալ աժան պոնեղնուն համար «ալան մէ-մուռն, սաթան մէմուռն» վիճակ մը կը ստեղծուի կոր։ Աս կըտըմ կըտըմ առնուած փարաներն ալ միանալով, որուն ճէպը կ'երթայ կոր ո'վ կիտէ-մեղքը վիզերուն։

Անոր համար ալ պերելիք շահք պացէ կ'պաց օրթան ըլլալը չեն ուզեր կոր չէլպէթ։ Զաթը մերին համայնքին խտարէճիներուն մենձամանութիւ-նը, փարայի փուլի հաշիւներուն օր-թան ըլլալը փէք չեն ուզեր, եկամուտ մը ունին նէ, ինչ իւրտար ըլլալը կը պահեն։ Կիտցուի նէ պէլքիմ պէա-քութիւն ունեցողներուն հետ բաժնեկ կը ստիպուին տէյլիմ, չիւնքիւմ աղ-գային կալուածներէն էկած հիշ մէկ եկամուտ անձնական չի կրնար ըլ-լալ։ Հոս կէնէ ստիպուած «բացառու-թիւնները յարգելի են» պիտի ըսեմ, ինչու քիմ ասանկ պան մը գրելուգ պէս, հիշ առնուելու պէտքութիւն չուենցողները կ'առնուին, էսաա քար նետածներս ալ անտեղացի պիլիմ չեն ըլլար։ «Հասկցողին» ըսեմ տէ էւել չերկնցուռն եւ «Իշալախ սօնը բարի ըլ-լայ» ըսելով մնջուռն։

ԱԿՕՍ

Եգեականը արժանի է խաղաղութեան

ԲԱԳՐՍ ԷՍԴՈՒԳԵԱՆ

pakrates@yahoo.com

Ընդունում չեմ համոզում է թե՛ բնութիւնը ուղղակիօրէն կ'ազդէ մարդկանց բնատրութեան։ Սէգ, անառիկ լեռներու բնակիչներուն եւ ծովափնեայ շրջանները ապրողներուն վարուելակերպը յստակօրէն կը փարբերին իրարմէ։ Նոյնը կարելի է ենթադրել անապարային պայմաններու փակ ապրողներու եւ յորդառաք անձրեւներու երկիրներու բնակիչներուն միջեւ։

Թուրքիան իր ընդարձակ տարածքով կը բովանդակէ թէ՛ լեռնային ժողովուրդներ եւ թէ դաշտի, փափաստանի ու ծովեզերքի մարդիկ։ Իրաւ ալ երկրին երեք կողմերը շրջապատուած են ծովերով։ Ինչ գարմանալի է որ այդ ծովերու շուրջ բնակողներն ալ, թէ ազգագրական եւ թէ քաղաքական առումով խիստ փարբերութիւններ կը ներկայացնեն։ Այս բոլորը անկասկած ընկերաբաններու համար ուսումնասիրման բացառիկ առիթներ կ'ընձեռեն։ Սեւ ծովու յարկապէս արեւելեան հափումաժի բնակիչները իրենց փոհմային ծագումով թուրք չլը-

Վարդանանց կը պանծացնէ հայ երգը

ՄԱՐԳԱՐ ԶԱԼԸՔԵԱՆ

Տերգիտի Սուրբ Վարդանանց եկեղեցւոյ համանուն երգչախումբը կը պատրաստուի արփասահմանէն երկու հիւրահամերգներու։ Երգչախումբի վարիչներու փոխանցած փղեկություններու համաձայն անոնք նախ պիտի այցելեն Յունաստանի Քոմոթինի քաղաքը, ուր քաղաքապետարանի համերգասրահին մէջ պիտի կայանայ իրենց համերգը։ Խմբավար Արուշան Հալաճեան այս համերգին համար պատրաստած է խնամեալ յայտագիր մը։ Վարդանանց Քոմոթինիի մէջ պիտի երգէ կոմիդասի «Հայրապետական Մաղթանք» օրհներգը, քանի որ դաւիթիճն մէջ ներկայ պիտի ըլլան Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Արամ Ա. Կաթողիկոսը։ Երգչախումբը պիտի կատարէ նաեւ Կոմիդասի «Գութաներգը» եւ «Տէր Էեցոյ Դու զՀայն» շարականը, Կարօ Զաքարեանի «Կը Կոնդաս Եար», Բարսեղ Կանաչեանի «Նարօ ճան», «Վարդերի Հեղ» եւ «Տալիլ» երգերը, Արա Պարթեւեանէն «Գովեայ Երու-

լալով հանդերձ հոն կը փրկապետէ թուրք ազգայնականութիւնը։ Անոնք ընդհանրապէս սերած են լազ, պոնտացի, հայ կամ վրացի ժողովուրդներէ, որոնք անցեալին ճնշումներու բերմամբ կրօնափոխ եղած ու ընդունած են իսլամութիւն։ Սեւ ծովու այդ հափումաժին մէջ սովորական երեւոյթ է հանդիպիլ ծայրահեղ արմատական մոլեռանդ իսլամներու։ Երեւոյթ մը՝ որուն այդ աստիճան չենք հանդիպիր նոյն ծովու Արեւմտեան շրջաններուն, կամ ալ Մարմարա, Եգեական, Միջերկրական ծովերու ափերու բնակիչներու մօտ։

Երկրին յատուկ մի այլ կարեւոր յայտկութիւն ալ նախորդ դարասկիզբին գործադրուած բնակչութեան ճարտարագիտութիւնն է։ Արդարեւ երկրթութրբերու շարժումը փնտելով Պաքսանեան երկիրներէ կամ Կովկասներէ դէպի Անաթոլիա եւ Մեծ Հայք ուղղուած զանգումային գաղթերը, ցեղասպանութեան ենթարկեց հայ, պոնտացի եւ ասորի ժողովուրդները, փոխանակման եղանակով ալ վարարեց երկրի յոյն ժողովուրդը։ Ապաստան փուտ եկուորներուն, ամբողջովին փակն ու վրայ ընելով բազմաթիւ քա-

ԱՐՏՕՆԱՏԷՐ՝ AGOS YAYINCILIK BASIM HİZMETLERİ SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ. անունով՝ Բահիլ Տինք, **ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝** Հրանդ Տինք, **ԽՄԲԱԳՐԱՎԱՆ ՎԱՐԻԶ՝** Ռուպէր Քոփթաշ, **ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԽՄԲԱԳԻՐ՝** Ֆերիա Պալանճար, **ԽՄԲԱԳՐԱՎԱՆ ՎԱՐԻԶԻ ՕԳՆԱՎԱՆ՝** Գարին Գարագաշլը **ՀԱՍՅԷ՝** Հալասքետրկազի Պողոտայ, Սէպաթ Ափթ. 74, յարկաբաժին 1 Օսմանպէշ, Իսթանպուլ։ **Հեռաձայն՝** 0212 296 23 64 - 0212 231 56 94 Փաքս. 0212 247 55 19 **ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝** Տինիա Սիւփեր Վէպ Օֆսէթ Ա.Շ. 100. Երլ Մահալլեհի, Պաղճըլար-Իսթանպուլ։ **Հեռաձայն՝** 0212 629 08 08 **ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ՝** Թուրքիա՝ 6 ամսուան 90 ԹԼ. փարեկան 175 ԹԼ. Երուպա՝ 6 ամսուան 95 Երօ, փարեկան՝ 180 Երօ, Ամրիկա եւ Գանադա՝ 6 ամսուան 130 Տոլար, փարեկան 250 Տոլար, Ասպրալիա՝ 6 ամսուան 150 Տոլար, փարեկան 275 Տոլար։ www.agos.com.tr - agos@agos.com.tr

ղաքներու բնակչութիւնը։ Օրինակի համար այսօր Տրապիզոնի մէջ հարիւր տարուայ բնակութիւն ունեցող ընթանիքի մը հանդիպիլ համարեա անկարելի է։ Նոյնը կարելի է ըսել Ջմիւռնիոյ համար ալ, անշուշտ բացառութիւն համարելով քաղաքի սակաւաթիւ քրիստոնեայ եւ հրեայ բնակիչները։ Ղարսն ու Արդիանապոլիս կամ Պրու-

սա, զանազան քաղաքներ ունին այս նոյն յարկութիւնը։ Եւ պէտք է խոստովանիլ որ երկրթութրբերու այդ ռազմավարութիւնը յաջողած է, քանի որ սոյն քաղաքներու մէջ կը փրիէ թրքական թունդ ազգայնականութիւն եւ իսլամական մոլեռանդութիւն։ Այս վերջինը վիճելի է սակայն երկրի արեւմտեան հափումաժը ծովեզերեայ բնակիչներուն համար։ Կարճապէս արձակուրդի առիթով այցելեցինք Ջմիւռնիոյ Սէֆերիիիսար գիւղաքաղաքի ծովափը։ Զբօսաշրջական գիւղ մըն էր մեր իջեւանաճը, որ ուներ 150 անջափ հիւրասենեակներ, 350 զբօսաշրջիկի փարողութեամբ։ Գիւղը հիմնուած էր աւելի քան 20 փայի առաջ եւ նախ ծառայած էր միայն ֆրանսացի, ապա միայն անգլիացի զբօսաշրջիկներու։ Իսկ այս փայի հողապարածքի սեփականատէրը ինք սրանձնած էր այդ փարածքը շահագործելու աշխատանքը։ «Մենք ալ մեր կարգին նախասիրութիւններ ունինք եկող այցելուներու դաստարման մէջ։ Անշուշտ նախորդներուն նման խիստ սահմանափակումներ խնդրոյ առարկայ չեն։ Բայց անշուշտ նպատակ մը կը հետապնդէր «Այօս»ին ծանուցում փալու մեր որոշումը։ Այդ թերթի ընթերցողները կամ հայեր պէտք է ըլլային, կամ ալ հայոց մօտ մարդիկ։ Եւ չէինք սխալած։ Այդ ծանուցումի միջոցով եկող հիւրերը ճիշդ ալ մեր ցանկացած փիպարը կը ներկայացնեն։ Այս առթիւ անդրադարձանք նաեւ թէ Ջմիւռնիոյ մէջ որքան շար են «Այօս»ի հետեւողները»։ Ընկերութեան պաշտօնեան այսպէս կը ծանօթացնէ իրենց հաստատութիւնը եւ այդ հաստատութեան մեր թերթի նկատմամբ ցուցաբերած ուշադրութիւնը։ Սակայն այս բոլորի մէջ մենք մէկ կողմ ընենք այդ զբօսաշրջական վայրի պարգեւած ուրախ եւ հարուստ ապրումները, Եգեականի ջինջ ու պայծառ ջուրին մէջ լողալու հաճոյքը եւ վերադառնաճք Եգեականի յատուկ ապրումներու։

Մեր իջեւանած զբօսաշրջական գիւղը իր մէջ կը պարունակէր բոլոր յարմարութիւնները։ Այսինքն արդէն կարճապէս արձակուրդի ընթացքին գիտի դարպասէն դուրս գալու կարիք չունէինք։ Բայց միւս կողմէ մեր բնագոն ալ մեզ կը գրգռէր շրջապարին հեփ աւելի մօտէն շփուելու համար։ Այդպէս Կիրակի օր նախաձաշէն ետք

ուղուեցանք դէպի մօտակայ «Սղաճըք» գիւղը։ Հին յունական այս գիւղը կարելի է երկու դիմագիծով բնութագրել։ Առաջին եւ աւելի աջքառու եղողը բազմաթիւ ստազատանաւերու ապաստան նաահանգիստը եւ զայն բոլորող արդիաշունչ շինութիւններն են։ Իսկ երկրորդը պարիսպի

մը դռնէն մտնուած հին քաղաքն է։ Հոն միյարկանի կամ երկյարկանի փուները սպիիպակով ներկուած են, իսկ դռները, լուսամուրներու շրջանակները կամ փեղկերն ալ՝ կապոյտով։ Սպիտակ ու կապոյտի այս բաղադրութիւնը իսկոյն մտածել կու տայ յունական մթնոլորտի մասին։

Այս բոլորին վրայ կ'աւելնայ խիստ ճաշակատր փորրիկ սրճարաններու, ծաղարաններու, զբօսաշրջական իրեր վաճառող փողաւարներու առթած հաճոյականութիւնը։ Մանաաւաղ ալ մենք հանդիպած ենք միայն Կիրակի օրերը կայացող գիտի փօսալվաճառին։ Հոս ես իրաջայտուկ երեւոյթ մը կայ, քանի որ սեղաններուն վրայ վաճառուածը ոչ թէ գործարանային արփադրութիւններ են, այլ գիւղացի կանանց ձեռագործ ուլունքաշաբրերը եւ փեղական խոհանոցի արքադրութիւնները։ Սակայն ոչ ան, ոչ աս. կայ ու չկայ գմիւռիացի կանանց արդէն ծանօթ գեղեցկութիւնը։ Անշուշտ այս փեղ սխալ գործածութիւն պէտք է համարել «կանանց» սահմանումը։ Հաւանաբար մեր առնական աչքի յատկ սխալութիւն է։ Ապա թէ ոչ զգոյշ հայեացքով կարելի է դասել որ այս քաղաքի տղամարդիկ ալ նոյնքան գեղեցիկ ու վայելիւոջ են։ Իսկ ինչ է այս գեղեցկութեան գաղտնիքը» կը խորհրդակցինք կնոջս հետ որ ան վրայ կը բերէ «խառնածութիւնը անտարակոյս»։

Երանի թէ խառնածնոնեան հետեւանքները միշտ գեղեցկութիւնով դրսեւորոյին։ Արփաքին գեղեցկութեան զուգահեռ ընթանայ մտքի, մտայնութեան գեղեցկութիւնը։ Այն ժամանակ շար աւելի իրաւացի պիտի ըլլայ Եգեականը իր գոյգ ափերով խաղաղութեան ծով մը կոչել։ Կոչում՝ որու արժանի են ծովու երկու ափերու ժողովուրդները։

ԲԱՌԵՐՈՒ ԽՈՐՀՐԴԱՒՈՐ ԱԾԽԱՐՀԸ

ԽԻԿԱՐ

Պղտոյ Պալար թաղամասի մէջ Բրաբիոն գրագիտուիինի հետ եղած հանդիպումէն ճիշդ կէս դար եւ երկու ժամ հետու է Պէշիկիաշը իր Պարոնեանով։ Այդ հեռաւորութիւնը ուրքով կտրելու համար պէտք եղած ժամանակը -երկու ժամ- սպուգաբանութիւնը կը հաշուէ Պարոնեան մեծն երգիծաբանի արագութիւնը չափանիշ առնելով, փրուած ըլլալով որ վերջինս ամէն օր Պապը Ալիի փապարաներէն մինչեւ Պէշիկթաշ կը քալէ։

1884 թուականն է։ Պարոնեան արդէն հրափարակած է իր ամենամեծ քննադարական գործերը։ Ու նոր հրափարակութեան մը երկունքին մէջ՝ մտազբաղ կը քալէ կայսերական պալատի բարձր պալտերուն երկայնքով։

Սպուգաբանութիւնը լսած է, թէ երգիծաբանը, որպէս սովորութիւն, հսկայական պալապը իր պուրակներուն միացնող կամուրջին փակ ամէն օր շունչ մը կ'առնէ։ Երկու քայլ աւելի արագ՝ ու դժուար չ'ըլլար անոր հասնիլ։

- Պարոն Պարոնեան։
- Դո՛ւք։
- Կը ներէք, անքաղաքավար գրնուեցայ ինքզինքս չներկայացնելով։ Ես ձեր ընթերցող-

ներէն եմ։ Հաւաքարիմ ընթերցող նոյնիսկ կրնամ համարուիլ։

- Շար անգամ մարդիկ ինձի չեն հերելիր, գրածներս նկատի ունիմ։ «Խիկար»ը պիտի հանեմ հիմա։ Երգիծաթերթ։ Կ'ուզեմ մեր ազգայիններուն յոռի բարքերուն, բարոյական եւ ընթանեկան անկումներուն կեդրոնանալ։ Պիտի հակազդեն։ Գիտեմ։ Գրչիս համար «խայթող» է կ'ըսեն։ Օձն ալ կը խայթէ, բայց անոր թոյնէն հակաթոյն ալ կը շինեն։ Քննադատութեան պիտի վարժուին։ Անոր համար «Խիկար» պիտի կոչուի նոր թերթս, «Ժողովուրդին իմաստութիւնը մարմնացնող անձ»։ Տեսէ՛ք, մեր ժողովուրդը ունի թերութիւններ, բայց աւելի մեծ է անոր իմաստութիւնը եւ հին։ Ես այլեւս երկրաստար չեմ, առողջութիւնս ալ յայտնի է։ Պիտի գրեմ, որքան որ դիմանամ։

Երկու պարոնները կը վերսկսին քալել։
- Կը ներէք, դո՛ւք ինչով կը զբաղէիք։
- Սպուգաբանութիւն. բառերու պատմութիւնները կը հեփաքքրքեն գիս։
- Ուրեմն, թերթիս անունն ալ։
- Ի հարկէ։ Գիտեմ, նաեւ, թէ ունիք «Խիկարի Գուշակութիւնք» անունով անտիպ գրքոյի մը։
- Զարմանալի է, հազար տարիներ առաջ ալ մարդիկ ունեցեր են այս բոլոր թերութիւնները։ Եւ Խիկարը այն մեծ իմաստունն էր, որ հայրական խրափներ կու

տար բոլորին։

- Պարոն Պարոնեան, ան ամբողջ Մերձաւոր Արեւելքի իմաստունն էր։ Անոր առակները հին ժողովուրդներու սրտէն ըլիլած ու անոր բառերով մարմնատրուած են։ Ճիշդ չենք գիտեր թէ երբ, բայց կ'ընդունինք, որ երկու հազար հինգ հարիւր տարի առաջ ապրած էր Ասորեստանի մէջ, թագաւոր Սենեթերմի օրերուն եւ եղած էր անոր արեւնադպիրը։ Խիկարի պայմութիւնները գրոյցներ են իր որդեգրած, չարահոգ բնորդի Նաթանի հետ։ Բնագիրը պահպանուած է ասորերէն, արաբերէն, եթովպերէն եւ հայերէն խնբագրումներու մէջ։ Հայկական բնագիրը Է. դարէն է, ամենահինը՝ բոլոր խմբագրումներուն։ Խիկարը, այլ լեզուներու մէջ Ahikar, Hiqar, Achiacharus, միջնադարեան Հայաստանի մէջ վայելեց մեծ ժողովրդականութիւն, դարձաւ ազգային իմաստուն։ Անոր հայերէն գրոյցները առաջին անգամ հրապարակուեցան 1708 թուականին, մինչեւ այսօր՝ փասնէ աւելի անգամներ։

- Պարոն Սպուգաբանութիւն, Խիկարը օր մը կը հանգստանար ծառի մը շուքին փակ։ Գիւղապետը, որ այնպեղէն կ'անցներ, Խիկարին կը հարցնէ, թէ ինչո՞ւ յարգանքի համար ուրքի չէ ելած։ «Ես ոչինչ եմ, կը պատասխանէ Խիկարը, դո՛ւն ով ես»։ Գիւղապետը վիրատրուած. «Ես գիւղա-

պետ եմ, թե՛ աւելի բարձրանամ կ'ըլլամ քաղաքապետ, ապա՝ նահանգապետ, իշխան, թագաւոր...»։ «Իսկ այդ բոլորէն յետո՞յ»։ «Յետոյ, ոչինչ»։ Խիկարը հպարտանալով կ'ըսէ. «Ես այդ ոչինչն եմ»։

Պարոն Սպուգաբանութիւն, ամիրաներու, աղաներու, առաջնորդներու, թաղականե-րու, մեծահարուստներու քով Պարոնեանը ոչինչ մըն է ու հպարտ է։ Անոր համար է, որ նոր թերթս պիտի կոչուի «Խիկար»։